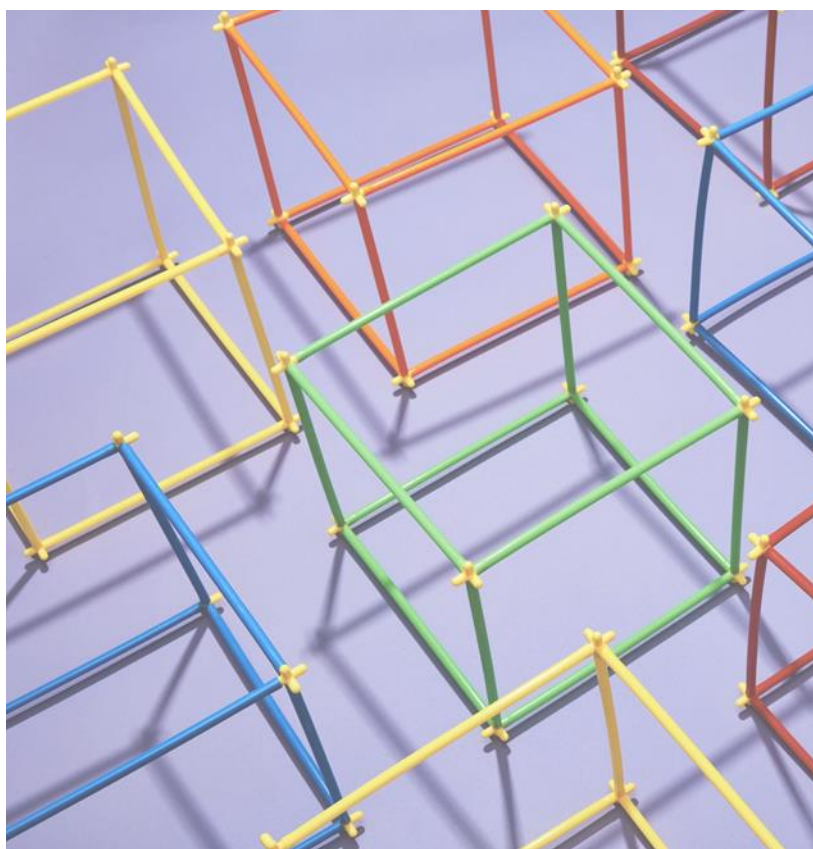


Samooocena spełnienia warunku Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych w Polsce



Ministerstwo Funduszy i Polityki
Regionalnej

Spis treści

Wstęp	2
I. Warunek podstawowy „Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych”	3
II. Karta praw podstawowych	3
1. Zakres KPP	3
2. Informacje pomocne podczas stosowania KPP	5
III. Zakres KPP mający szczególne znaczenie podczas realizacji programów finansowanych ze środków UE	5
IV. Obowiązek przestrzegania Karty praw podstawowych przez instytucje oraz beneficjenta	14
1. Zobowiązane instytucje	14
2. Obowiązki beneficjenta	14
V. System ochrony praw podstawowych w Polsce w kontekście wdrażania funduszy europejskich	15
1. Rzecznik Praw Obywatelskich i jego rola w zakresie rozpatrywania skarg	16
1.1 Działania prowadzone przez RPO w odniesieniu do rozpatrywania skarg wpływających do RPO	16
1.2 Wsparcie merytoryczne ze strony RPO dla instytucji wdrażających programy UE	17
2. Instytucje systemu wdrażania funduszy europejskich	18
2.1 Instytucje zarządzające	18
2.2 Koordynator ds. Karty praw podstawowych w Instytucji Zarządzającej	19
2.3 Rzecznik Funduszy Europejskich	20
3. Sądy administracyjne	20
VI. Obowiązki instytucji systemu wdrażania funduszy europejskich w zakresie zapewnienia zgodności z KPP realizacji zadań im powierzonych na wszystkich etapach realizacji programów	20
1. Etap programowania i przygotowania dokumentów wdrożeniowych	21
2. Wdrażanie programów	23
3. Ewaluacja	23
4. Kontrola i audyt	24
5. Informacja i promocja	24
VII. Procedura składania zgłoszeń o podejrzeniu niezgodności z KPP do instytucji wdrażających programy UE	25
VIII. Informowanie KM o zgłoszeniach podejrzenia niezgodności z KPP oraz o przypadkach niezgodności z KPP	28

Niniejszy dokument stanowi zaktualizowaną samoocenę spełnienia warunku horyzontalnego dotyczącego stosowania i wdrażania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (dalej również "Karta" lub „KPP”). Zaktualizowana samoocena przedstawia informacje na temat istniejących w Polsce rozwiązań zapewniających spełnienie tego warunku. W obecnej wersji samooceny uwzględniono dodatkowe wyjaśnienia przekazane Komisji Europejskiej przez stronę polską w ramach prowadzonego dialogu na temat spełnienia tego warunku oraz ustalenia z Rzecznikiem Praw Obywatelskich (dalej również RPO) będącym organem konstytucyjnie umocowanym w obszarze ochrony praw podstawowych.

W pierwszej części dokumentu (rozdziały I-III) została przedstawiona treść horyzontalnego warunku podstawowego dotyczącego KPP oraz informacje na temat Karty, w szczególności jej zakres istotny z punktu widzenia wdrażania funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Stanowi ona niezbędne wprowadzenie na temat praw i zasad zdefiniowanych w samej Karcie, jak również ich przełożenia na krajowe przepisy mające zastosowanie przy realizacji wsparcia ze środków unijnych.

Kluczowe znaczenie ma kolejna część samooceny, w której szczegółowo opisano realizację wymogów wskazanych w omawianym horyzontalnym warunku podstawowym tj. istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą w Polsce. Przygotowując opis polskiego systemu kierowano się wskazówkami zawartymi w [„Wytycznych dotyczących zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych” \(2016/C 269/01\)](#) Komisji Europejskiej (dalej również wytyczne Komisji Europejskiej).

Po pierwsze, w rozdziałach IV-VII zaprezentowano polski system instytucjonalny oraz prawny zapewniający przestrzeganie KPP we wdrażaniu funduszy unijnych. **Celem tej części samooceny jest wykazanie realizacji pierwszego kryterium w ramach przedmiotowego warunku** tj. „ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty”. Zgodnie z powyższym w szczególności określono rolę i zadania poszczególnych organów i instytucji zajmujących się zapewnieniem zgodności programów z Kartą, wyjaśniono w jaki sposób zgodność z Kartą będzie sprawdzana w trakcie całego procesu przygotowania i realizacji programów i projektów, jakie działania w tym zakresie planuje się w ramach ewaluacji, informacji i promocji. W tym kontekście należy szczególnie podkreślić, że przygotowano i opisano specjalną **procedurę zgłaszania podejrzeń niegodności z KPP, która będzie miała zastosowanie do oceny zgodności z KPP wszelkich działań podejmowanych przez instytucje/beneficjenta w związku z realizacją projektu.**

Po drugie, w rozdziale VIII zaprezentowano polskie rozwiązania w zakresie roli i zadań Komitetów Monitorujących dany program w monitorowaniu zgodności programu i projektów z KPP - **jako realizację wymogów wskazanych w kryterium nr 2 omawianego warunku** tj. „rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.”

Samoocena będzie stanowić załącznik do programów finansowanych ze środków UE.

I. Warunek podstawowy „Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych”

W kontekście wdrażania w perspektywie finansowej 2021-2027 programów finansowanych ze środków UE, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury oraz przepisy finansowe dotyczące tych funduszy i Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (dalej również rozporządzenie 2021/1060)¹, wprowadza horyzontalny warunek podstawowy dotyczący stosowania i wdrażania Karty, którego celem jest poszanowanie i ochrona wszystkich praw podstawowych w ramach wyżej wymienionych funduszy UE. Spełnienie tego warunku umożliwia korzystanie, ze środków programów krajowych i regionalnych finansowanych w ramach wskazanych wyżej funduszy.

Brzmienie tego warunku sprecyzowano w Załączniku nr III do rozporządzenia 2021/1060 w następujący sposób:

Nazwa warunku podstawowego	Kryteria spełnienia
Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	Istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą”), które obejmują: 1. ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty;
	2. rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.

II. Karta praw podstawowych

1. Zakres KPP

Karta to zbiór fundamentalnych praw człowieka, wiążących zarówno instytucje, organy i agencje UE, jak i państwa członkowskie, gdy stosują one prawo unijne. Po raz pierwszy została przyjęta i podpisana przez premierów rządów wszystkich państw UE i proklamowana przez przewodniczących instytucji UE: Parlamentu Europejskiego, Komisji i Rady dnia 7 grudnia 2000 r. w Nicei. Następnie, z pewnymi poprawkami, została

¹ Dz.U. L 231 z 30.6.2021, str. 159—706

podpisana przez przewodniczących tych instytucji podczas szczytu w Lizbonie 12 grudnia 2007 r. Moc wiążącą Kartę nadał Traktat Lizboński z 13 grudnia 2007 roku, który wszedł w życie 1 grudnia 2009 r. Zgodnie bowiem z art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej w brzmieniu nadanym Traktatem z Lizbony „Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Kartie praw podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 roku, w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 roku w Strasburgu, która ma taką samą moc prawną jak Traktaty.” Karta jest więc źródłem prawa pierwotnego UE na równi z traktatami UE.

Ponadto, należy podkreślić, że Rzeczpospolita Polska jest stroną Protokołu nr 30 w sprawie stosowania Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa, który został dołączony do traktatu lizbońskiego. Protokół ten wyłącza spod jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości UE oraz sądów krajowych możliwość uznania przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, a także praktyk lub działań administracyjnych za niezgodne z prawami, wolnościami i zasadami zawartymi w Kartie. Jednocześnie, zgodnie z art. 2 Protokołu, prawa i zasady zawarte w Kartie mają zastosowanie jedynie w takim zakresie w jakim są one uregulowane w prawodawstwie krajowym.

Karta zawiera prawa i zasady w odniesieniu do sześciu zagadnień: godności, wolności, równości, solidarności, praw obywatelskich i wymiaru sprawiedliwości:

Tytuł I „Godność” (art. 1–5):

— godność człowieka, prawo do życia, prawo człowieka do integralności, zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej;

Tytuł II „Wolności” (art. 6–19):

— prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego, ochrona danych osobowych, prawo do zawarcia małżeństwa i prawo do założenia rodziny, wolność myśli, sumienia i religii, wolność wypowiedzi i informacji, wolność zgromadzania się i stowarzyszania się, wolność sztuki i nauki, prawo do nauki, wolność wyboru zawodu i prawo do podejmowania pracy, wolność prowadzenia działalności gospodarczej, prawo własności, prawo do azylu, ochrona w przypadku usunięcia z terytorium państwa, wydalenia lub ekstradycji;

Tytuł III „Równość” (art. 20–26):

— równość wobec prawa, niedyskryminacja, różnorodność kulturowa, religijna i językowa, równość kobiet i mężczyzn, prawa dziecka, prawa osób w podeszłym wieku, integracja osób niepełnosprawnych;

Tytuł IV „Solidarność” (art. 27–38):

— prawo pracowników do informacji i konsultacji w ramach przedsiębiorstwa, prawo do rokowań i działań zbiorowych, prawo dostępu do pośrednictwa pracy, ochrona w przypadku nieuzasadnionego zwolnienia z pracy, należyte i sprawiedliwe warunki pracy, zakaz pracy dzieci i ochrona młodocianych w pracy, życie rodzinne i zawodowe, zabezpieczenie społeczne i pomoc społeczna, ochrona zdrowia, dostęp do usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, ochrona środowiska, ochrona konsumentów;

Tytuł V „Prawa obywatelskie” (art. 39–46):

— prawo głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach lokalnych, prawo do dobrej administracji, prawo dostępu do dokumentów, prawo zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, prawo petycji, swoboda przemieszczania się i pobytu, opieka dyplomatyczna i konsularna;

Tytuł VI „Wymiar sprawiedliwości” (art. 47–50):

— prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, domniemanie niewinności i prawo do obrony, zasady legalności oraz proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary, zakaz ponownego sądenia lub karania w postępowaniu karnym za ten sam czyn zabroniony pod groźbą kary.

Tekst Karty praw podstawowych został opublikowany w Dzienniku Urzędowym UE [C 326/2012](#), wydanie polskie z 26 października 2012 roku.

2. Informacje pomocne podczas stosowania KPP

Wszystkie instytucje unijne i państwa członkowskie są odpowiedzialne za realizację zasad wynikających z KPP odpowiednio do zakresu swoich zdań i kompetencji. Jednocześnie, aby kompleksowo zapewnić propagowanie praw podstawowych i ich skuteczniejszą ochronę w całej UE, na szczeblu europejskim powstała Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (angielski skrót FRA), niezależny organ unijny finansowany z budżetu UE. Podstawowym celem Agencji jest dostarczanie instytucjom UE oraz państwom członkowskim niezbędnej wiedzy w zakresie praw podstawowych oraz doradzanie jak przestrzegać KPP przy stosowaniu prawa unijnego. Agencja doradza instytucjom UE i instytucjom krajowym w kwestiach dotyczących praw podstawowych, przede wszystkim w następujących dziedzinach: dyskryminacja, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, rasizm i ksenofobia, ochrona danych, prawa ofiar przestępstw i prawa dzieci.

Na stronie internetowej Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej znajduje się specjalna [zakładka „Karta Praw Podstawowych”](#) gdzie znajduje się prawo międzynarodowe, prawo UE i krajowe prawo konstytucyjne w dziedzinie praw podstawowych związanych z artykułami KPP. W zakładce tej można znaleźć również pełny tekst i wykładnię prawną artykułów Karty, przykłady z orzecznictwa UE i państw członkowskich oraz publikacje FRA.

Na stronie internetowej FRA opublikowano również "[Podręcznik wdrażania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w prawie i kształtowaniu polityki na szczeblu krajowym](#)":

W zakresie stosowania KPP przy wdrażaniu funduszy unijnych, Komisja Europejska przyjęła „[Wytyczne dotyczące zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych \(2016/C 269/01\)](#)”, które stanowiły również podstawę dla przygotowania ramowej procedury dla instytucji zaangażowanych w realizację polityki spójności, wskazanej w niniejszej samooценie. Wytyczne powstały, aby wyjaśnić państwom członkowskim na czym polega zapewnienie poszanowania KPP przy wdrażaniu funduszy europejskich. W Załączniku nr III zawierają one również praktyczne narzędzie w postaci tzw. „listy kontrolnej dotyczącej praw podstawowych”, które może być stosowane zarówno przez instytucje przygotowujące dokumenty strategiczne i programowe, jak i beneficjentów przygotowujących i realizujących projekty finansowane ze środków unijnych.

Polskie instytucje zarządzające (dalej również IZ) oraz instytucje pośredniczące (dalej również IP), będą rekomendować wnioskodawcom oraz beneficjentom korzystanie z tych narzędzi, tak aby mogli oni ocenić czy przygotowywane/realizowane przez nich projekty są zgodne z prawami podstawowymi.

III. Zakres KPP mający szczególne znaczenie podczas realizacji programów finansowanych ze środków UE

Realizacja programów finansowanych ze środków UE uwzględnia przestrzeganie na wszystkich etapach następujących praw ujętych w KPP m.in.:

- prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu,

- prawo do ochrony danych osobowych,
- prawo do równości wobec prawa i równości kobiet i mężczyzn,
- prawo do niedyskryminacji,
- prawa dziecka,
- integracja osób niepełnosprawnych,
- wysoki poziom ochrony środowiska,
- różnorodność religijna, kulturowa i językowa,
- bezpieczne warunki pracy,
- wolność wypowiedzi i informacji,
- wolność zgromadzania się i stowarzyszania się,
- prawo do nauki, wolność prowadzenia działalności gospodarczej,
- prawo własności,
- prawo do dobrej administracji
- ochrona w przypadku usunięcia z terytorium państwa, wydalenia lub ekstradycji,
- poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego.

Tym samym w ramach przewidzianych procedur dla każdego z programów zostanie zapewnione stosowanie Karty praw podstawowych w ww. zakresie odpowiednio do:

- zakresu wsparcia poszczególnych programów,
- zależnie od etapu jego przygotowania i realizacji (tj. sporządzania dokumentów programowych, ustanawiania systemu zarządzania, monitorowania i kontroli oraz wdrażania programów)
- zakresu poszczególnych procesów oraz dokumentów wdrożeniowych.

Poniższa tabela prezentuje najistotniejsze prawa KPP z katalogu praw wymienionych powyżej, w odniesieniu do ich ochrony na gruncie prawa polskiego:

<p style="text-align: center;">Najistotniejsze artykuły wskazane w KPP odnoszące się do obszarów wynikających z Wytycznych KE</p>	<p style="text-align: center;">Akty prawa krajowego oraz wytyczne horyzontalne dotyczące poszczególnych obszarów w ramach funduszy unijnych odnoszące się do praw objętych KPP UE</p>
Opracowywanie strategii i dokumentów programowych	
<p>17 Prawo własności</p> <p>1. Każdy ma prawo do władania, używania, rozporządzania i przekazania w drodze spadku mienia nabytego zgodnie z prawem. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym, w przypadkach i na warunkach przewidzianych w ustawie, za słusznym odszkodowaniem za jej utratę wypłaconym we właściwym terminie. Korzystanie z mienia może podlegać regulacji ustawowej w zakresie, w jakim jest to konieczne ze względu na interes ogólny.</p> <p>2. Własność intelektualna podlega ochronie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 21; Art. 46 • Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami • Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej
<p>20 Równość wobec prawa</p> <p>Wszyscy są równi wobec prawa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 32. 1 • Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków

	<p> europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027</p> <p>Art. 56.7; Art. 63-79</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wytyczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027
<p>21 Niedyskryminacja</p> <p>1. Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.</p> <p>2. W zakresie zastosowania Traktatów i bez uszczerbku dla ich postanowień szczególnych zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na przynależność państwową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 32</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy Art. 11 [3]; Art. 11 [2] Art. 18 [3c] • Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej dotyczących równego traktowania • Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny Art. 256, § 1 • Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (ratyfikowana przez Polskę w 1993 r.) <p>Art. 14</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027
<p>23 Równość kobiet i mężczyzn</p> <p>Należy zapewnić równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym w zakresie zatrudnienia, pracy i wynagrodzenia. Zasada równości nie stanowi przeszkody w utrzymywaniu lub przyjmowaniu środków zapewniających specyficzne korzyści dla osób płci niedostatecznie reprezentowanej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 27; Art. 33</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy Art. 11 [3]; Art. 11 [2] Art. 18 [3c] • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027
<p>26 Integracja osób niepełnosprawnych</p> <p>Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 68 -69</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karta Praw Osób Niepełnosprawnych • Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych <p>Art.7 -9</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027
<p>37 Ochrona środowiska</p> <p>Wysoki poziom ochrony środowiska i poprawa jego jakości muszą być zintegrowane z politykami Unii i zapewnione zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 5; Art. 68 pkt 4; Art. 74; Art. 86</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody • Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie • Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS)
Ustanawianie systemów zarządzania, monitorowania i kontroli	
7 Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego Každy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się.	Konstytucja RP Art. 47; Art. 49; Art. 50
8 Ochrona danych osobowych 1. Každy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą. 2. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Každy ma prawo dostępu do zebranych danych, które go dotyczą, i prawo do dokonania ich sprostowania. 3. Przestrzeganie tych zasad podlega kontroli niezależnego organu.	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 47; Art. 51 • Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych Art. 1 • Wytuczne dotyczące warunków gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej na lata 2021-2027 • Wytuczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027
20 Równość wobec prawa Wszyscy są równi wobec prawa.	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 32 • Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 Art. 56 ust.7; 63-79 • Wytuczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027
21 Niedyskryminacja 1. Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. 2. W zakresie zastosowania Traktatów i bez uszczerbku dla ich postanowień szczególnych zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na przynależność państwową.	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 32 • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy Art. 11 [3]; Art. 11 [2]; Art. 18 [3c] • Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej dotyczących równego traktowania • Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny Art. 256, § 1 • Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (ratyfikowana przez Polskę w 1993 r.) Art. 14 • Wytuczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 • Wytuczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027
22 Różnorodność kulturowa, religijna i językowa	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 27; Art. 35

<p>Unia szanuje różnorodność kulturową, religijną i językową.</p>	
<p>23 Równość kobiet i mężczyzn Należy zapewnić równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym w zakresie zatrudnienia, pracy i wynagrodzenia. Zasada równości nie stanowi przeszkody w utrzymywaniu lub przyjmowaniu środków zapewniających specyficzne korzyści dla osób płci niedostatecznie reprezentowanej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 33 • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy Art. 11 [3]; Art. 11 [2]; Art. 18 [3c] • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027
<p>26 Integracja osób niepełnosprawnych Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 68; Art. 69 • Karta Praw Osób Niepełnosprawnych • Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Art.7 i Art. 9 • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027
<p>41 Prawo do dobrej administracji 1. Każdy ma prawo do bezstronnego i sprawiedliwego rozpatrzenia swojej sprawy w rozsądnym terminie przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii. 2. Prawo to obejmuje: a) prawo każdego do bycia wysłuchanym, zanim zostaną podjęte indywidualne środki mogące negatywnie wpłynąć na jego sytuację; b) prawo każdego do dostępu do akt jego sprawy, przy poszanowaniu uprawnionych interesów poufności oraz tajemnicy zawodowej i handlowej; c) obowiązek administracji uzasadniania swoich decyzji. 3. Każdy ma prawo domagania się od Unii naprawienia, zgodnie z zasadami ogólnymi wspólnymi dla praw Państw Członkowskich, szkody wyrządzonej przez instytucje lub ich pracowników przy wykonywaniu ich funkcji. 4. Każdy może zwrócić się pisemnie do instytucji Unii w jednym z języków Traktatów i musi otrzymać odpowiedź w tym samym języku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 51; Art. 61; Art. 63; Art. 77 • Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 Art. 14 • Wytyczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027
<p>47 Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 45; Art. 77; Art. 31 ust. 1; Art. 176 ust. 1-2; Art.78; Art. 175 ust.1; Art.184; Art. 186 ust.1

<p>Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.</p> <p>Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Każdy ma możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela.</p> <p>Pomoc prawna jest udzielana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w zakresie w jakim jest ona konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi Art. 7; Art. 10 • Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 Art. 73-74
Wdrażanie	
<p>7 Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się.</p>	<p>Konstytucja RP Art. 47; Art. 49; Art. 50</p>
<p>8 Ochrona danych osobowych</p> <p>1. Każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą.</p> <p>2. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Każdy ma prawo dostępu do zebranych danych, które go dotyczą, i prawo do dokonania ich sprostowania.</p> <p>3. Przestrzeganie tych zasad podlega kontroli niezależnego organu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 47; Art. 51 • Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych Art. 1 • Wytyczne dotyczące warunków gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027
<p>11 Wolność wypowiedzi i informacji</p> <p>1. Każdy ma prawo do wolności wypowiedzi. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe.</p> <p>2. Szanuje się wolność i pluralizm mediów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 54 • Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 Art. 15-19; Art. 34 ust. 15 pkt 6 i Art. 36 ust. 8 pkt 4 • Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców Art. 16 ust. 1; Art. 161 ust. 1 • Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Art. 5 ust. 1; Art. 5 ust. 2 pkt 3 i 4; • Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy rozdział 8 Dialog społeczny i partnerstwo na rynku pracy • Wytyczne w zakresie informacji i promocji programów polityki spójności • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027

	<ul style="list-style-type: none"> • Wytyczne dotyczące realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027
<p>12 Wolność zgromadzania się i stowarzyszania się</p> <p>1. Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzania się oraz do swobodnego stowarzyszania się na wszystkich poziomach, zwłaszcza w sprawach politycznych, związkowych i obywatelskich, z którego wynika prawo każdego do tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla obrony swoich interesów.</p> <p>2. Partie polityczne na poziomie Unii przyczyniają się do wyrażania woli politycznej jej obywateli.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 57; Art. 58; Art. 59 • Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych
<p>14 Prawo do nauki</p> <p>1. Każdy ma prawo do nauki i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego.</p> <p>2. Prawo to obejmuje możliwość korzystania z bezpłatnej nauki obowiązkowej.</p> <p>3. Wolność tworzenia placówek edukacyjnych z właściwym poszanowaniem zasad demokratycznych i prawo rodziców do zapewnienia wychowania i nauczania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem religijnymi, filozoficznymi i pedagogicznymi są szanowane, zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tej wolności i tego prawa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 70 • Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe
<p>16 Wolność prowadzenia działalności gospodarczej</p> <p>Uznaje się wolność prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z prawem Unii oraz ustawodawstwami i praktykami krajowymi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 65 • Ustawa z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców • Ustawa z 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
<p>17 Prawo własności</p> <p>1. Każdy ma prawo do władania, używania, rozporządzania i przekazania w drodze spadku mienia nabytego zgodnie z prawem. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym, w przypadkach i na warunkach przewidzianych w ustawie, za słusznym odszkodowaniem za jej utratę wypłaconym we właściwym terminie. Korzystanie z mienia może podlegać regulacji ustawowej w zakresie, w jakim jest to konieczne ze względu na interes ogólny.</p> <p>2. Własność intelektualna podlega ochronie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 21; Art. 46; Art. 64 • Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami • Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej
<p>19 Ochrona w przypadku usunięcia z terytorium państwa, wydalenia lub ekstradycji</p> <p>1. Wydalenia zbiorowe są zakazane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 55 • Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego

<p>2. Nikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydany lub wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.</p>	
<p>20 Równość wobec prawa Wszyscy są równi wobec prawa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 32 • Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 Art. 56; Art.63-79 • Wytyczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027?
<p>21 Niedyskryminacja 1. Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. 2. W zakresie zastosowania Traktatów i bez uszczerbku dla ich postanowień szczególnych zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na przynależność państwową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 32 • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy Art. 11 [3]; Art. 11 [2] Art. 18 [3c] • Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny Art. 256, § 1 • Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (ratyfikowana przez Polskę w 1993 r.) Art. 14 • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027
<p>22 Różnorodność kulturowa, religijna i językowa Unia szanuje różnorodność kulturową, religijną i językową.</p>	<p>Konstytucja RP Art. 27; Art. 35</p>
<p>23 Równość kobiet i mężczyzn Należy zapewnić równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym w zakresie zatrudnienia, pracy i wynagrodzenia. Zasada równości nie stanowi przeszkody w utrzymywaniu lub przyjmowaniu środków zapewniających specyficzne korzyści dla osób płci niedostatecznie reprezentowanej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 33 • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy Art. 11 [3]; Art. 11 [2]; Art. 18 [3c] • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027
<p>24 Prawa dziecka 1. Dzieci mają prawo do takiej ochrony i opieki, jaka jest konieczna dla ich dobra. Mogą one swobodnie wyrażać swoje poglądy. Poglądy te są brane pod uwagę w sprawach, które ich dotyczą, stosownie do ich wieku i stopnia dojrzałości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP Art. 48; Art. 68; Art. 72 • Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka

<p>2. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka.</p> <p>3. Każde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami.</p>	
<p>26 Integracja osób niepełnosprawnych</p> <p>Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 68; Art. 69</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karta Praw Osób Niepełnosprawnych • Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych <p>Art. 7 -9</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027 • Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027
<p>31 Należyte i sprawiedliwe warunki pracy</p> <p>1. Każdy pracownik ma prawo do warunków pracy szanujących jego zdrowie, bezpieczeństwo i godność.</p> <p>2. Każdy pracownik ma prawo do ograniczenia maksymalnego wymiaru czasu pracy, do okresów dziennego i tygodniowego odpoczynku oraz do corocznego płatnego urlopu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 24; Art. 65; Art. 66</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy
<p>37 Ochrona środowiska</p> <p>Wysoki poziom ochrony środowiska i poprawa jego jakości muszą być zintegrowane z politykami Unii i zapewnione zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 5; Art. 68; Art. 74; Art. 86</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska • Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody • Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie • Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS)
<p>47 Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu</p> <p>Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.</p> <p>Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Każdy ma możliwość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja RP <p>Art. 45; Art. 77; Art. 31 ust. 1; Art. 176 ust. 1-2; Art. 78; Art. 175 ust.1; Art. 184; Art. 186 ust.1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi Art. 7 i Art. 10 • Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 <p>Art. 73-74</p>

<p>uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela.</p> <p>Pomoc prawna jest udzielana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w zakresie w jakim jest ona konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.</p>	
---	--

IV. Obowiązek przestrzegania Karty praw podstawowych przez instytucje oraz beneficjenta

1. Zobowiązane instytucje

Wymóg poszanowania praw określonych w Karcie jest wiążący dla państw członkowskich tylko wtedy, gdy działają one w zakresie stosowania prawa Unii. Jeśli chodzi o państwa członkowskie, Karta ma zastosowanie do wszystkich organów publicznych tj. władz centralnych, regionalnych, lokalnych i innych organów publicznych, gdy wdrażają one prawo Unii.

System instytucjonalny realizacji programów w perspektywie 2021-2027 zawarty w ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027²(dalej również ustawa wdrożeniowa) obejmuje: instytucję zarządzającą, instytucję audytową (dalej również IA), instytucję pośredniczącą, instytucję wdrażającą (dalej również IW). Instytucja zarządzająca programem krajowym lub regionalnym jest zobowiązana powołać, spośród swoich pracowników, Rzecznika Funduszy Europejskich (dalej również Rzecznik FE).

W przypadku programów finansowanych ze środków unijnych, wszystkie działania podejmowane przez instytucje w celu realizacji obowiązujących rozporządzeń wchodzą w zakres stosowania prawa UE.

Tym samym w obszarze funduszy europejskich ww. instytucje/organy wdrażają prawo unijne, gdy:

1. opracowują strategię interwencji dla funduszy unijnych i przygotowują dokumenty programowe (umowa partnerstwa, programy);
2. ustanawiają systemy zarządzania, monitorowania i kontroli;
3. wdrażają programy.

2. Obowiązki beneficjenta

Każdy beneficjent ma obowiązek przestrzegania KPP w trakcie realizacji projektu.

W ramach oceny projektów, każdy wniosek o dofinansowanie powinien być oceniany pod kątem kryterium mówiącego o zgodności z KPP. W praktyce oznacza to, że dofinansowania nie będą mogły otrzymać projekty zawierające zapisy, które mogą potencjalnie naruszać prawa i wolności określone w KPP.

W trakcie oceny wniosków pod kątem zgodności z Kartą możliwe jest wykorzystanie listy kontrolnej stanowiącej Załącznik nr III do „Wytycznych dotyczących zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (2016/C 269/01)”.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 1079

V. System ochrony praw podstawowych w Polsce w kontekście wdrażania funduszy europejskich

Gwarancją ochrony praw podstawowych w Polsce jest istniejący system zapewniający każdemu podmiotowi, mającemu interes prawny, możliwość złożenia skargi na działalność organów państwa. W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zagwarantowano prawo do składania skarg do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych oraz do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej. Procedury w tym zakresie realizowane są na zasadach określonych przepisami Działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego³ oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków⁴.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁵, działalność administracji publicznej podlega kontroli sądów administracyjnych, które orzekają m.in. także w sprawach skarg na:

- postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie albo kończące postępowanie, a także na postanowienia rozstrzygające sprawę co do istoty,
- postanowienia wydane w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, na które służy zażalenie,
- inne niż określone powyżej akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa,
- akty prawa miejscowego organów jednostek samorządu terytorialnego,
- akty organów jednostek samorządu terytorialnego i ich związków podejmowane w sprawach z zakresu administracji publicznej,
- akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego,
- bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania.

Przedmiotem skargi może być w szczególności zaniedbanie lub nienależyte wykonywanie zadań przez właściwe organy albo przez ich pracowników, naruszenie praworządności lub interesów skarżących, a także przewlekłe lub biurokratyczne załatwianie spraw.

Oprócz praw do złożenia skargi, obywatele – sprawując społeczną kontrolę nad działaniem Państwa - mają szeroki dostęp do informacji publicznej na gruncie ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Zgodnie z art. 73 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, w odniesieniu do obszaru wdrażania programów unijnych przewidziane jest dochodzenie praw przed sądami administracyjnymi w zakresie procedury odwoławczej ustanowionej na potrzeby wyłaniania projektów unijnych wybieranych w sposób konkurencyjny. Wniesienie skargi do sądu administracyjnego poprzedza instytucja protestu składanego przez wnioskodawcę do podmiotów tworzących instytucjonalny system wdrażania programów polityki spójności. Zapewnienie odpowiedniej informacji o możliwości dochodzenia praw przed sądem jest kluczowym obowiązkiem każdej instytucji w związku ze stosowaniem KPP.

Ponadto, aby wzmocnić egzekwowanie KPP w ramach systemu wdrażania funduszy europejskich, przygotowano dodatkową procedurę umożliwiającą złożenie zgłoszenia o podejrzeniu niezgodności z KPP,

³ Dz.U. 2022 poz. 2000 z późn. zm

⁴ Dz.U. 2002 nr 5 poz. 46

⁵ Dz.U. 2022 poz. 329 z późn. zm

która została opisana w rozdziale VII niniejszej samooceny. Procedura ta nie zastępuje możliwości oferowanych przez podstawowy system ochrony praw w zakresie zaskarżania działań organów przed sądem.

Wnioskodawcy mają możliwość wniesienia skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich zgodnie z obowiązującymi przepisami.

1. Rzecznik Praw Obywatelskich i jego rola w zakresie rozpatrywania skarg

1.1 Działania prowadzone przez RPO w odniesieniu do rozpatrywania skarg wpływających do RPO.

Rzecznik Praw Obywatelskich jest niezależnym organizacyjnie od innych organów władzy publicznej konstytucyjnym organem ochrony podstawowych praw i wolności w Polsce (NHRI). Konstytucja RP wskazuje, że zadaniem Rzecznika jest stanie na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych, a zakres i sposób działania Rzecznika określa ustawa (art. 208 Konstytucji RP). Konstytucja wymienia przy tym wyraźnie uprawnienie Rzecznika do składania wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności ustaw i innych aktów prawa z Konstytucją. Wśród kompetencji wskazanych w ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.) znajduje się możliwość kontroli działań wszystkich organów władzy publicznej oraz innych podmiotów, jeżeli wykonują one zadania publiczne. Rzecznik może podjąć sprawę na wniosek indywidualny lub z inicjatywy własnej. Możliwość złożenia do Rzecznika wniosku o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej stanowi konstytucyjne prawo każdej osoby chronione na mocy art. 80 Konstytucji.

W kontekście wniosków dotyczących spraw wchodzących w zakres realizacji funduszy UE przez polskie organy władzy publicznej Rzecznik Praw Obywatelskich ma m.in. prawo żądać odpowiednich wyjaśnień oraz dostępu do dokumentacji sprawy, brać udział w postępowaniu administracyjnym na prawach przysługujących prokuratorowi oraz kierować w jego ramach pisma procesowe. Rzecznik ma także prawo samodzielnie żądać wszczęcia postępowania administracyjnego przez właściwe organy administracji zgodnie z przepisami prawa. Po zakończeniu postępowania administracyjnego Rzecznik może także samodzielnie wnosić skargi do sądu administracyjnego i uczestniczyć w postępowaniu sądowoadministracyjnym na wszystkich jego etapach, włącznie z możliwością składania skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz innych nadzwyczajnych środków odwoławczych. Uprawnienia te pozwalają Rzecznikowi na podejmowanie interwencji indywidualnych w przypadku stwierdzenia naruszenia podstawowych praw i wolności w wyniku działania organów i jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wdrażanie programów finansowanych z funduszy UE w Polsce.

Zgodnie z szerokim ujęciem mandatu Rzecznika w Konstytucji RP katalog podstawowych praw i wolności, które są brane pod uwagę przez Rzecznika, obejmuje także Kartę Praw Podstawowych, Europejską Konwencję Praw Człowieka oraz unijne prawa podstawowe chronione jako zasady ogólne prawa Unii (art. 6 TUE). Oprócz interwencji indywidualnych obowiązek ten realizowany jest także w wymiarze systemowym w postaci wystąpień generalnych kierowanych do odpowiednich organów, pośredniej inicjatywy ustawodawczej oraz wniosków do TK. Rekomendacje Rzecznika Praw Obywatelskich nie mają przy tym mocy wiążącej i wymagają, dla ich realizacji, współpracy ze strony innych organów władzy publicznej. Poza tego rodzaju działaniami obowiązkiem Rzecznika jest monitorowanie i działalność sprawozdawcza w zakresie stanu przestrzegania podstawowych praw i wolności w Polsce, co znajduje wyraz w informacji rocznej prezentowanej przez Rzecznika przed Sejmem i Senatem RP oraz innego rodzaju raportach publikowanych przez Biuro RPO. Rzecznik podejmuje także regularnie działania konsultacyjne, edukacyjne i promocyjne z zakresu ochrony podstawowych praw i wolności. W kontekście realizacji programów finansowanych z funduszy UE w zgodzie z postanowieniami Karty Praw Podstawowych UE istotne znaczenie będą miały działania i efekty zaplanowane

w ramach projektu realizowanego we współpracy z Agencją Praw Podstawowych UE, którego celem jest wzmocnienie mechanizmów przestrzegania KPP w państwach członkowskich z uwzględnieniem szczególnej roli krajowych instytucji ochrony podstawowych praw i wolności (NHRI).

1.2 Wsparcie merytoryczne ze strony RPO dla instytucji wdrażających programy UE

Rzecznik Praw Obywatelskich, organ stojący na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych, zapewni dla przedstawicieli instytucji wdrażających programy UE następujące wsparcie merytoryczne w procesie stosowania KPP.

Szkolenia w zakresie Karty praw podstawowych

W ramach uzgodnień poczynionych przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej zapewnione zostanie wsparcie merytoryczne dla instytucji wdrażających programy UE w zakresie podnoszenia świadomości w obszarach objętych KPP oraz jej praktycznego stosowania podczas wdrażania programów. Cykl szkoleń z udziałem ekspertów BRPO i Agencji Praw Podstawowych UE (udział ekspertów FRA zależeć będzie od osobnych uzgodnień) w ramach projektu koordynowanego przez Agencję Praw Podstawowych UE dla instytucji ochrony praw podstawowych (NHRI) w wybranych państwach członkowskich, zostanie zaplanowany w oparciu o analizę potrzeb, w tym zidentyfikowanych ewentualnych kwestii/zagadnień szczególnie problematycznych czy najczęściej powtarzających się w trakcie przygotowania i realizacji programów, zweryfikowanych w ramach dodatkowych konsultacji. Szkolenie rozpoczynające ww. cykl poświęcone będzie wprowadzeniu w tematykę stosowania praw i wolności objętych KPP i jej stosowania przez państwa członkowskie.. Tematyka kolejnych szkoleń obejmowała będzie m.in. kwestie stosowania KPP w zakresie dotyczącym programów finansowanych ze środków UE, w szczególności w odniesieniu do obszaru praw dotyczących niedyskryminacji ze względu na jakąkolwiek przesłankę. W ramach przygotowania programów szkoleń uwzględnione zostaną wyniki analizy powiązań wsparcia planowanego w programach z poszczególnymi prawami objętymi KPP.

Podręcznik dotyczący stosowania Karty praw podstawowych

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w ramach prowadzonego projektu przygotowuje ogólną i wstępną wersję podręcznika zawierającego praktyczne informacje dotyczące kluczowych aspektów w zakresie stosowania Karty w obszarze wdrażania programów perspektywy 2021-2027. Wersja ta zostanie opracowana w sposób pozwalający na wykorzystanie i dostosowanie podręcznika na użytek wewnętrzny danej zainteresowanej instytucji. Wdrożenie podstawowych uwag zawartych w tym opracowaniu będzie stanowiło rekomendację Rzecznika Praw Obywatelskich dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów finansowanych ze środków UE oraz będzie podstawą do dalszego monitorowania stanu przestrzegania Karty Praw Podstawowych UE przez te instytucje.

Lista sprawdzającą do weryfikacji zgodności z KPP

Kolejnym elementem stanowiącym wsparcie instytucji w procesie wdrażania programów unijnych będzie przygotowany przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich projekt wzorcowej listy sprawdzającej (*check-list*). Lista zostanie opracowana w formie szkicu z określeniem podstawowych pytań kontrolnych oraz pytań do uzupełnienia w zależności od potrzeb danej zainteresowanej instytucji. Przyjęcie uzupełnionej w ten sposób listy sprawdzającej w charakterze dokumentu wewnętrznego będzie stanowiło rekomendację Rzecznika Praw Obywatelskich dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów finansowanych ze środków UE oraz będzie podstawą do dalszego monitorowania stanu przestrzegania Karty Praw Podstawowych UE przez te instytucje.

Dane do raportu dla Komitetów Monitorujących programy w zakresie zgłoszeń o podejrzeniu niezgodności z KPP oraz przypadków naruszeń KPP

Zgodnie z przepisami rozporządzenia 2021/1060 (kryterium nr 1 warunku podstawowego dotyczącego KPP) Komitety Monitorujące (dalej również KM) powinny otrzymywać informacje dotyczące: zgłoszeń o podejrzeniu

niezgodności z Kartą, oraz przypadków niezgodności operacji wspieranych z funduszy UE z zapisami KPP (stwierdzenia naruszeń). Taki system zapewni możliwość przekazywania do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (dalej również jako: MFiPR) zbiorczych raportów o skargach złożonych do Rzecznika Praw Obywatelskich - począwszy od informacji rocznej RPO za 2023 r.

2. Instytucje systemu wdrażania funduszy europejskich

Każda instytucja, realizująca w powierzonym jej zakresie działania na poszczególnych etapach wdrażania programu, odpowiada za stosowanie Karty oraz analizuje zgodność z KPP realizacji tych działań. Instytucje Zarządzające decydują o formie oceny zgodności działań z KPP.

Przestrzeganie przez instytucje poszczególnych praw ujętych w Karcie podczas realizacji działań wynika bezpośrednio z prawa krajowego, postanowień samej Karty, unijnych traktatów lub aktów pochodnego prawa UE, np. w zakresie ochrony danych osobowych, zapewnienia dostępu do informacji publicznej, respektowania prawa do złożenia skargi na działania organu, itp.

W zakresie odpowiedzialności każdej instytucji pozostaje także obowiązek zapewnienia beneficjentom odpowiedniej informacji dotyczącej obowiązku stosowania KPP podczas wdrażania projektu oraz informacji w zakresie możliwości złożenia zgłoszenia o podejrzeniu niezgodności z KPP w związku z działaniami podejmowanymi przez te instytucje. Ponadto, instytucje systemu wdrażania funduszy europejskich zobligowane są również do podnoszenia wiedzy w zakresie stosowania KPP.

Zgodnie z przyjętym rozwiązaniem opisanym szczegółowo w punkcie VII w poszczególnych instytucjach prowadzona będzie odpowiednia analiza/weryfikacja wpływających zgłoszeń (w tym dotyczących praw objętych Kartą praw podstawowych). Ponadto instytucje, które zweryfikowały zgłoszenie o podejrzeniu niezgodności z KPP, niezależnie od dokonanych ustaleń, powiadamiają zgłaszającego o dodatkowych możliwościach postępowania zgodnie z systemem ochrony praw objętych KPP i informują go o organie właściwym do rozpatrzenia sprawy zgodnie z systemem ochrony praw objętych KPP.

Zgłoszenie o podejrzeniu niezgodności z KPP działań podejmowanych przez beneficjenta lub instytucje wdrażające programy nie zastępuje istniejącego systemu ochrony praw podstawowych w Polsce opartego o sądy oraz odrębny mechanizm działania Rzecznika Praw Obywatelskich w oparciu o wnioski podmiotów indywidualnych.

2.1 Instytucje zarządzające

Skuteczne stosowanie i wdrożenie KPP zostanie osiągnięte poprzez zobowiązanie instytucji zarządzających do realizacji następujących działań:

- (1) wskazania konkretnych artykułów KPP związanych z zakresem wsparcia planowanym do realizacji w ramach programu,
- (2) zapewnienia zgodności z KPP wszelkich procesów i procedur realizowanych na każdym etapie wdrażania programu, tj. programowania, wyboru i realizacji projektów, a także kontroli projektów, monitorowania i ewaluacji, co znajdzie odzwierciedlenie m.in. w treści procedur/wytycznych/regulaminów określających sposób realizacji poszczególnych procesów związanych z wdrażaniem programu,
- (3) oceny projektów pod kątem kryterium dotyczącego zgodności z KPP,
- (4) realizacji działań informacyjnych/świadomościowych związanych z przestrzeganiem KPP,
- (5) wprowadzenia do systemu realizacji programu procedury zgłaszania podejrzeń niezgodności interwencji/działania z KPP.

Instytucja zarządzająca w związku z rolą pełnioną w programie zapewnia w jego ramach koordynację w zakresie stosowania Karty praw podstawowych na wszystkich etapach realizacji programu.

Instytucja zarządzająca dokonuje analizy w zakresie konkretnych praw i wolności określonych w KPP, które są szczególnie powiązane ze wsparciem planowanym do realizacji w danym programie. Stosowne zapisy zostaną uwzględnione w umowach o dofinansowanie projektów. W kontekście wyników przeprowadzonej analizy IZ koordynuje prace nad właściwym odzwierciedleniem w dokumentach wdrożeniowych kwestii zapewnienia stosowania odpowiednich praw objętych KPP.

IZ koordynuje zapewnienie beneficjentom odpowiedniej informacji dotyczącej obowiązku stosowania KPP podczas wdrażania projektu oraz informacji w zakresie możliwości zgłoszenia podejrzenia niezgodności z KPP. IZ zapewnia odpowiednią informację dla beneficjentów o przysługujących im prawach dotyczących możliwości zwrócenia się do odpowiednich instytucji wdrażających programy oraz do Rzecznika Praw Obywatelskich w kontekście podejrzeń o naruszenie KPP przez instytucje w trakcie realizacji programów. Zapewnienie przejrzystej i czytelnej struktury oraz właściwości instytucji odpowiedzialnych za poszczególne działania jak również odpowiednie informowanie o niej beneficjentów stanowi realizację prawa do dobrej administracji (art. 41 KPP) m.in. poprzez umożliwienie skutecznego podnoszenia wątpliwości dotyczących ustaleń i postanowień zawartych z poszczególnymi instytucjami.

Niezwykle istotnym elementem wdrażania programów jest zapewnienie także właściwej informacji dla beneficjenta w zakresie realizacji prawa do sądu.

Informacje w tym zakresie zostaną uwzględnione zarówno w ramach adekwatnych komunikatów na stronach internetowych programów, jak i we właściwych dokumentach skierowanych do beneficjenta.

IZ, tak jak pozostałe instytucje wdrażające realizuje zadania opisane w punkcie VII w zakresie analizy zgłoszeń wpływających do niej w odniesieniu do praw objętych Kartą praw podstawowych.

W zakresie koordynacji w obszarze stosowania KPP, IZ przedstawia członkom Komitetu Monitorującego program coroczną informację dotyczącą zgłoszeń podejrzeń naruszenia praw objętych Kartą praw podstawowych. IZ opracowując ww. informację wykorzystuje dane odnośnie do skarg zgłoszonych do RPO dotyczących naruszenia praw objętych KPP na podstawie corocznej informacji RPO o stanie przestrzegania praw i wolności oraz przypadków naruszeń KPP w obszarze programów finansowanych ze środków funduszy europejskich.

Podczas realizacji zadań związanych ze stosowaniem Karty IZ korzystają w ramach zaplanowanego cyklu szkoleń z fachowej wiedzy ekspertów krajowych (BRPO) oraz zagranicznych (FRA) w procesie podnoszenia kompetencji w obszarze praktyki stosowania KPP oraz wzorcowej dokumentacji zaproponowanej przez BRPO, w zakresie wskazanym powyżej.

W zależności od zidentyfikowanych potrzeb w zakresie podnoszenia świadomości i kwalifikacji w obszarze stosowania KPP, IZ szacuje i zgłasza zapotrzebowanie na szkolenia realizowane w ramach wsparcia merytorycznego ze strony BRPO, które udziela go w miarę możliwości (kadrowych i technicznych). IZ może stosownie do zapotrzebowania korzystać również z usług szkoleniowych w obszarze KPP świadczonych przez wyspecjalizowane podmioty.

2.2 Koordynator ds. Karty praw podstawowych w Instytucji Zarządzającej

W celu zapewnienia stosowania KPP i właściwej koordynacji w ramach każdej z instytucji zarządzającej powołany zostanie koordynator do spraw Karty praw podstawowych.

Koordinator ds. KPP stanowi element systemu zapewniającego stosowanie KPP w ramach programów finansowanych ze środków UE. Jednocześnie zapewnia odpowiednią koordynację wewnątrz systemu instytucjonalnego wdrażania funduszy unijnych.

Rolą koordynatora ds. KPP przeszkolonego przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich jest:

- a) ścisła współpraca z Rzecznikami Funduszy Europejskich i Rzecznikiem Praw Obywatelskich,
- b) stanowienie pierwszego punktu kontaktowego wewnątrz Instytucji Zarządzającej oraz dla innych instytucji systemu wdrażania (IP, IW) w programie w zakresie całej Karty praw podstawowych,
- c) monitorowanie przygotowania dokumentów programowych i wdrożeniowych w zakresie zapewnienia stosowania KPP.

2.3 Rzecznik Funduszy Europejskich

RFE realizuje zadania opisane w punkcie VII. w zakresie analizy zgłoszeń wpływających do niego w odniesieniu do praw objętych Kartą praw podstawowych. Ponadto jest zobowiązany do przekazania informacji o wpływających do niego zgłoszeniach do dnia 31 marca roku następującego po roku sprawozdawczym w załączniku do Sprawozdania z działalności RFE. W ww. sprawozdaniu powinny być także uwzględnione zestawienie wszystkich podejrzeń o niezgodności projektów (operacji) z KPP, które wpłynęły do Rzecznika Praw Obywatelskich. Informacje te będą wykorzystane do przygotowania przez poszczególne IZ zbiorczej informacji o zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów (operacji) lub działań związanych z realizacją projektów/wdrażaniem programu z KPP, która raz do roku jest przedstawiana na posiedzeniu KM.

3. Sądy administracyjne

W ramach systemu ochrony praw objętych Kartą istotną rolę pełnią sądy, do których wpływają wnioski dotyczące skarg na postępowanie organów.

Przypadkiem systemowego postępowania ze skargami jest procedura odwoławcza ustanowiona na potrzeby wyłaniania projektów unijnych wybieranych w sposób konkurencyjny. Przewiduje ona umożliwienie wnioskodawcom, których projekty nie zostaną wybrane do dofinansowania, złożenia na określonych zasadach protestu do właściwej instytucji, mającego na celu wzruszenie wyników oceny danego projektu.

W przypadku nieuwzględnienia protestu, negatywnej ponownej oceny projektu lub pozostawienia protestu bez rozpatrzenia, wnioskodawca może w tym zakresie wnieść skargę do sądu administracyjnego.

W systemie wdrażania funduszy UE w Polsce przewidziano również możliwość składania przez beneficjentów zastrzeżeń do decyzji mających negatywne konsekwencje finansowe dla beneficjentów tj. w przypadku obniżenia kwoty przyznanego dofinansowania wskutek nałożenia korekty finansowej. Tryb rozpatrywania tych zastrzeżeń jest dwuinstancyjny.

VI. Obowiązki instytucji systemu wdrażania funduszy europejskich w zakresie zapewnienia zgodności z KPP realizacji zadań im powierzonych na wszystkich etapach realizacji programów

Instytucje zarządzające oraz pozostałe instytucje systemu wdrażania funduszy europejskich są zobowiązane do zagwarantowania przestrzegania praw i wolności określonych w KPP na każdym etapie wdrażania programu, a więc programowania, wyboru i realizacji projektów, a także kontroli projektów, monitorowania i ewaluacji. Wynika to wprost z art. 9 rozporządzenia 2021/1069. W Polsce ten wymóg znajdzie odzwierciedlenie w treści procedur/wytycznych/regulaminów określających sposób realizacji poszczególnych procesów związanych z wdrażaniem programu.

Każda z instytucji w zakresie powierzonych im kompetencji tj. IZ, IP, IW, IA, (a także w ograniczonym zakresie beneficjent) zobligowana jest do stosowania odpowiednich praw objętych KPP na wszystkich etapach realizacji programu tj. podczas:

- opracowywania strategii interwencji w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz sporządzania dokumentów programowych,
- ustanawiania systemu zarządzania, monitorowania i kontroli.
- wdrażania programów.

W tym celu uwzględniając zapisy wytycznych Komisji Europejskiej (w szczególności Załącznik nr I) każda z ww. instytucji na mocy powierzonych jej uprawnień oraz w zgodzie z właściwymi prawami gwarantowanymi przez KPP adekwatnymi dla danego obszaru i procesu, dokonuje:

- opracowania właściwych procedur i dokumentów w oparciu o wytyczne horyzontalne wydane na poziomie krajowym, ustawę wdrożeniową, rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy i inne przepisy prawa krajowego w danym obszarze,
- prawidłowej realizacji wszystkich działań i procesów zgodnie z procedurami,
- analizy złożonych do niej zgłoszeń o podejrzeniu niezgodności z KPP.

Dodatkowo dużą rolę w zakresie wykrywania potencjalnych naruszeń może odegrać wprowadzony już w części programów mechanizm do sygnalizowania nieprawidłowości, zapewniający jednocześnie odpowiednią ochronę sygnalistom, zarówno na poziomie programu, jak i beneficjentów.

1. Etap programowania i przygotowania dokumentów wdrożeniowych

Kwestia przestrzegania KPP będzie w szczególności uwzględniana przez poszczególne IZ w pracach nad ustanowieniem systemów zarządzania, monitorowania i kontroli, przy ustanawianiu komitetów monitorujących i przyjmowaniu podręczników procedur. Odpowiednie obowiązki w tym zakresie nakładane są na instytucje w ramach odpowiednich horyzontalnych wytycznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej tj. ds. równości, komitetów monitorujących, informacji i promocji, wytycznych w zakresie zasady partnerstwa, wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w zakresie ustanawiającym ogólne zasady kwalifikowalności kosztów czy pozwalających na korekty kosztów zarządzania w przypadku naruszeń zasad w projektach, itp.

Obowiązki instytucji wynikające z konieczności stosowania Karty w ramach tego etapu dotyczą przede wszystkim:

- a) przygotowania zasad organizacji działań i funkcji grup roboczych ds. przygotowania programów;
- b) przygotowania UP i programów;
- c) przygotowania systemów zarządzania i kontroli;
- d) wyznaczenia instytucji zarządzających oraz instytucji pośredniczących;
- e) opracowywania i przyjęcia podręczników procedur, regulaminów wewnętrznych itp., związanych z organizacją pracy;
- f) przygotowania zasad organizacji działań i funkcji komitetów monitorujących programów.

Dla prac nad dokumentami programowymi ogromne znaczenie mają prawa i zasady równości wobec prawa, niedyskryminacji, równości kobiet i mężczyzn, integracja osób z niepełnosprawnościami, prawo własności, ochrony środowiska.

W odniesieniu do etapu prac nad pozostałymi dokumentami wdrożeniowymi najważniejszymi przepisami są w szczególności prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu (sprawiedliwość proceduralna) z uwzględnieniem prawa do bycia wysłuchanym. Prawa te muszą zostać zapewnione w ramach

wszystkich wdrażanych procedur, aby nadać skuteczność przepisom rozporządzeń, przepisom dotyczącym poszczególnych funduszy lub aktom delegowanym lub wykonawczym do tego rozporządzenia. Istotne jest przede wszystkim uwzględnienie prawa do dobrej administracji jako wiązki praw związanych z odpowiednim ukształtowaniem stosunku pomiędzy organem administracji a beneficjentami i zainteresowanymi obywatelami. Ponadto istotne jest zapewnienie poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz ochrony danych osobowych.

W odniesieniu do organizacji partnerstwa najważniejsze prawa i zasady Karty obejmują: zasady niedyskryminacji, różnorodności językowej, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób z niepełnosprawnościami, natomiast w odniesieniu do formułowania zasad członkostwa należałoby zwrócić uwagę w szczególności na prawa i zasady niedyskryminacji, różnorodności językowej oraz równości kobiet i mężczyzn.

Bardzo ważnym mechanizmem zapewniającym prawidłowe wdrażanie programu, zgodne z zasadami zawartymi w Karcie Praw Podstawowych jest efektywne funkcjonowanie Komitetu Monitorującego. W wytycznych dotyczących powoływania KM uwzględnione zostały rekomendacje zapewnienia odpowiedniej reprezentacji w KM. IZ określając liczbę i rodzaje organizacji pozarządowych, które mają zostać wyłonione do składu KM, uwzględnia art. 4 ust. 1 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz potrzebę zapewnienia reprezentatywności poszczególnych środowisk i zrównoważony udział różnych stron i grup partnerów. W związku z powyższym, wśród rodzajów organizacji pozarządowych, które mają być wyłonione, IZ wskazuje co najmniej:

- a) dwie organizacje pozarządowe właściwe ze względu na różne rodzaje działalności objęte programem;
- b) jedną organizację pozarządową działającą na rzecz ochrony środowiska;
- c) jedną organizację pozarządową działającą na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- d) jedną organizację pozarządową działającą na rzecz promowania włączenia społecznego;
- e) jedną organizację pozarządową działającą na rzecz promowania równości kobiet i mężczyzn;
- f) jedną organizację pozarządową działającą na rzecz niedyskryminacji (zajmującą się przyczynami dyskryminacji, takimi jak płeć, rasa, pochodzenie etniczne, niepełnosprawność, religia, światopogląd, orientacja seksualna, tożsamość płciowa i wiek);
- g) jedną organizację pozarządową działającą na rzecz praw podstawowych;
- h) jedną federację organizacji pozarządowych.

Zaleca się również, aby powyższa lista była rozszerzona o dodatkowe organizacje, które w opinii IZ najlepiej wpisują się w zakres programu, tak aby zapewnić reprezentatywność właściwych gremiów i zrównoważyć udział różnych stron i grup partnerów.

Jeżeli chodzi o funkcje i obowiązki komitetu monitorującego w ramach ustanawiania systemu zarządzania, monitorowania i kontroli, najważniejsze prawa i zasady zawarte w Karcie obejmowałyby niedyskryminację, różnorodność językową, równość kobiet i mężczyzn, integrację osób z niepełnosprawnościami, równość wobec prawa oraz prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu.

W zakresie innych działań podejmowanych przez IZ na etapie programowania i przygotowania dokumentów wdrożeniowych rozstrzygnięcie w zakresie ewentualnego obowiązku stosowania KPP należy podjąć w oparciu o „Wytyczne dotyczące zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (2016/C 269/01)”.

2. Wdrażanie programów

W przypadku wdrażania programów stosowanie Karty Praw Podstawowych dotyczy w szczególności następujących działań realizowanych przez instytucje realizujące program:

- a) przygotowanie procedur zmiany programów;
- b) przygotowanie procedur dotyczących zmian organizacji działań i funkcji KM;
- c) przygotowanie procedur dotyczących zmiany podręczników procedur, przepisów wewnętrznych;
- d) przygotowanie dokumentów i działań wynikających z realizacji programów:
 - informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach ubiegania się o dofinansowanie w ramach programów;
 - przygotowanie wytycznych dla wnioskodawców;
 - przygotowania kryteriów wyboru projektów;
 - przygotowywanie i publikowanie zaproszeń do składania wniosków;
 - wybór i ocena propozycji projektowych;

Z punktu widzenia wdrażania programu najistotniejszym z procesów, który może wpływać na prawa i wolności określone w KPP, jest ocena projektów. Na konieczność uwzględnienia Karty na tym etapie wskazuje artykuł 73 ust. 1 rozporządzenia 2012/1060.

Wszystkie wnioski o dofinansowanie projektów w programie będą weryfikowane na etapie oceny na podstawie kryteriów wyboru projektów pod kątem ich zgodności z prawami i wolnościami określonymi we wskazanych artykułach i rozdziałach KPP. Jeżeli podczas oceny wniosku osoby je dokonujące zidentyfikują zagrożenie dla którychkolwiek z ww. praw i wolności, zobowiązane będą do zgłoszenia swoich zastrzeżeń i uwag, a następnie do skierowania wniosku do uzupełnienia/poprawy lub negatywnej oceny. W praktyce oznacza to, że dofinansowania nie będą mogły otrzymać projekty zawierające zapisy, które mogą potencjalnie naruszać prawa i wolności określone w KPP UE.

W odniesieniu do etapu wdrażania programów najważniejszymi zasadami i prawami zapisanymi w Karcie są: niedyskryminacja, różnorodność językowa, równość kobiet i mężczyzn, równość wobec prawa, integracja osób z niepełnosprawnościami, ochrona danych osobowych, ochrona środowiska, prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, bezpieczne warunki pracy, wolność wypowiedzi i informacji, wolność zgromadzeń i zrzeszania się, prawo do edukacji, wolność prowadzenia działalności gospodarczej, prawo własności, prawo do ochrony w przypadku przymusowego wydalenia, wydalenia lub ekstradycji, prawo do życia prywatnego i rodzinnego.

W zakresie innych działań podejmowanych przez IZ na etapie wdrażania programów rozstrzygnięcie w zakresie ewentualnego obowiązku stosowania KPP należy podjąć w oparciu o „Wytyczne dotyczące zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych” (2016/C 269/01).

3. Ewaluacja

W zakresie prowadzonego w programach lub Umowie Partnerstwa procesu ewaluacji zakłada się ujęcie kwestii dotyczących stosowania KPP podczas realizacji programów - w ujęciu całościowym lub pod kątem wybranego zakresu/prawa KPP.

W ramach przygotowania i prowadzenia ewaluacji zostanie zapewniona zgodność z prawami i zasadami wskazanymi w KPP, w szczególności z prawem do ochrony danych osobowych, prawo równości kobiet i mężczyzn, prawo niedyskryminacji, integracja osób z niepełnosprawnościami, prawo ochrony środowiska.

4. Kontrola i audyt

Przeprowadzane przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz Instytucję Audytową kontrole i audyty (na podstawie art. 24 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027), zapewniają właściwe przestrzeganie prawa UE. Kontrole i audyty zapewniają także zgodność przeprowadzanych działań i operacji z ww. ustawą, zapisami Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 a także dokumentacją odnoszącą się do projektu tj. wnioskiem o dofinansowanie oraz umową bądź decyzją o dofinansowanie.

W przeprowadzaniu kontroli i audytu najistotniejsze znaczenie mają następujące zasady i prawa podstawowe: prawo do ochrony danych osobowych, prawo do równości wobec prawa i prawo równości kobiet i mężczyzn, prawo do niedyskryminacji, prawo do dobrej administracji.

5. Informacja i promocja

Ostatnim, choć równie ważnym elementem składającym się na opracowany mechanizm, który ma zapewnić zgodność programów i ich wdrażania z KPP, jest obowiązek prowadzenia działań informacyjnych oraz szkoleń dotyczących tematyki związanej z KPP.

Szkolenia będą kierowane przede wszystkim do pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów oraz ekspertów dokonujących oceny projektów, po to, aby ich uwrażliwić na przestrzeganie praw i wolności określonych w KPP. Oczywiście, w zależności od potrzeb, prowadzone działania świadomościowe i informacyjne będą kierowane również do innych grup docelowych (beneficjenci, uczestnicy projektów, członkowie KM).

Działania szkoleniowe będą realizowane w szczególności przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich we współpracy z FRA dla punktów kontaktowych i IZ w ramach projektu koordynowanego przez FRA, a w pozostałym zakresie w zależności od możliwości Biura RPO (kadrowych i technicznych). IZ powinna zapewnić odpowiednie szkolenia dla pozostałych instytucji w programie a działania informacyjno-promocyjne w programach powinny uwzględniać kwestie zwiększania świadomości w zakresie KPP i jej praktycznego stosowania przez instytucje oraz beneficjentów. Ponadto, Instytucja Koordynująca UP ds. informacji i promocji zapewni szkolenia obejmujące zagadnienia dotyczące zasad horyzontalnych, w tym zasady niedyskryminacji, dla pracowników IZ i IP programów krajowych, potencjalnych beneficjentów oraz beneficjentów.

Wszystkie szkolenia uwzględniać będą istotę i wagę zapewnienia odpowiedniej informacji dla wnioskodawcy w zakresie możliwości składania zgłoszeń o podejrzeniu niezgodności z KPP do instytucji wdrażających programy oraz do organów konstytucyjnych.

Ponadto, na stronach internetowych programów oraz na portalu funduszy europejskich zawarta zostanie przejrzysta i spójna informacja dotycząca obowiązku stosowania KPP przez instytucje zaangażowane we wdrażanie programów oraz informacja o możliwości składania zgłoszeń w przypadku możliwego naruszenia praw objętych Kartą.

W odniesieniu do etapu informacji i promocji najważniejszymi zasadami i prawami zapisanymi w Karcie są: prawo do ochrony danych osobowych, prawo równości kobiet i mężczyzn, prawo do niedyskryminacji, integracja osób z niepełnosprawnościami, prawo ochrony środowiska, różnorodność religijna, kulturowa i językowa, poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego.

VII. Procedura składania zgłoszeń o podejrzeniu niezgodności z KPP do instytucji wdrażających programy UE

W ramach zapewnienia spełnienia kryterium 1 przygotowano procedurę ramową w zakresie zgłoszeń dotyczących naruszenia praw i wolności określonych w KPP na etapie realizacji projektu.

Procedura w odniesieniu do programów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) przewiduje m.in. właściwe działania realizowane przez Rzecznika Funduszy Europejskich powołanego w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej oraz odpowiednich rzeczników na poziomie województw. W przypadku programów finansowanych z Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA), Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI), Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW) i Funduszu Zintegrowanego Zarządzania Granicami (FZZG) realizacja tych działań będzie zapewniona w ramach właściwych struktur zarządzania ww. programami (szczegóły nt. rozwiązań wprowadzonych w tych programach znajdują się odpowiednio w rozdziale VII i VIII samooceny).

Zgłoszenia będą mogły dotyczyć wszelkich działań podejmowanych przez instytucje/beneficjenta w związku z realizacją projektu. Możliwość złożenia zgłoszenia o podejrzeniu niezgodności z KPP dotyczy również projektów własnych realizowanych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie programu, a także działań IZ/IP/IW w zakresie związanym z wdrażaniem programu, co oznacza możliwość składania zgłoszeń w odniesieniu do zapisów dokumentów/procedur/wytycznych powstających w związku z realizacją programu oraz czynności podejmowanych przez te instytucje. Tym samym, kontrolą zostaną objęte również różnego typu procedury i procesy realizowane w związku z wdrażaniem programu.

W procesie składania zgłoszenia o podejrzeniu niezgodności z KPP do odpowiedniego podmiotu istnieje konieczność wykazania interesu faktycznego (tj. musi istnieć podstawa faktyczna dla danej osoby/instytucji do złożenia takiego zgłoszenia – np. konieczność zrealizowania swojego uprawnienia lub obowiązku). Jednocześnie, każdy – w tym również organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności lub równego traktowania – będzie mógł poinformować dany podmiot (beneficjenta lub instytucję uczestniczącą we wdrażaniu funduszy europejskich) o zauważonych problemach, nieprawidłowościach czy błędach związanych ze stosowaniem zapisów KPP. Jest to rozwiązanie analogiczne do przyjętego postępowania skargowego w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (art. 29 tej ustawy).

Z kolei, obowiązkiem instytucji, do której wpłynie zgłoszenie o podejrzeniu niezgodności z KPP będzie jego analiza oraz weryfikacja. Wnioskodawca zostanie powiadomiony o dalszych możliwościach postępowania w związku z przedmiotem złożonego zgłoszenia (np. o możliwości złożenia skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich), niezależnie od wyników analizy oraz weryfikacji dokonanej przez instytucję.

Jeżeli w wyniku ustaleń właściwej instytucji zostanie stwierdzone, że prawo/wolność określone w KPP nie są respektowane, powodując jednocześnie naruszenie prawa powszechnie obowiązującego, zostaną o tym poinformowane odpowiednie instytucje spoza systemu wdrażania programu.

Szczegółowy opis przedmiotowej procedury znajduje się poniżej.

Procedura składania zgłoszenia o podejrzeniu niezgodności z Kartą praw podstawowych

W odniesieniu do realizowanych projektów w ramach programu, obowiązywać będzie następująca procedura zgłaszania podejrzeń o niezgodności projektów (operacji) z KPP:

1) W przypadku projektów realizowanych na podstawie umowy o dofinansowanie projektu zawartej z/decyzji o dofinansowaniu projektu podjętej przez instytucje pośredniczące (IP), instytucje wdrażające (IW) lub Instytucję Zarządzającą (IZ):

- a) podejrzenia o niezgodności z KPP projektu (operacji) lub działań beneficjenta związanych z realizacją projektów zgłaszane są do IP/IW/IZ w formie pisemnej⁶ (np. przez uczestnika projektu/ ostatecznego odbiorcę). Po otrzymaniu zgłoszenia, IP/IW/IZ analizuje je i podejmuje czynności wyjaśniające, adekwatne do zakresu zgłoszenia, m.in. gromadzi dokumentację, wzywa beneficjenta do przedstawienia wyjaśnień.

W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, IP/IW/IZ powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie, tj. zgłoszenia naruszenia np. do Rzecznika Praw Obywatelskich, Państwowej Inspekcji Pracy, Rzecznika Praw Pacjenta lub sądu. W przypadku naruszenia obowiązujących przepisów prawa, IP/IW/IZ zawiadamia także właściwe organy ścigania oraz IZ⁷.

IP/IW/IZ informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji;

- b) podejrzenia o niezgodności z KPP projektów (operacji) realizowanych przez IP/IW lub działań IP/IW związanych z wdrażaniem programu są zgłaszane w formie pisemnej⁸ bezpośrednio do IZ (np. przez beneficjenta, uczestnika projektu, ostatecznego odbiorcę). Po otrzymaniu zgłoszenia, IZ analizuje, czy dane zdarzenie może stanowić podejrzenie naruszenia KPP i ustala, czy posiada wszystkie niezbędne informacje do przeanalizowania sprawy. IZ zwraca się z prośbą do IP/IW o przedstawienie stosownych wyjaśnień, w uzasadnionych przypadkach wszczyna kontrolę w IP/IW.

W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, IZ powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie, tj. zgłoszenia naruszenia np. do Rzecznika Praw Obywatelskich, Państwowej Inspekcji Pracy, Rzecznika Praw Pacjenta lub sądu. W przypadku naruszenia obowiązujących przepisów prawa, IZ zawiadamia także właściwe organy ścigania.

IZ informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji;

2) Podejrzenia o niezgodności z KPP projektów (operacji) realizowanych przez IZ lub działań IZ związanych z wdrażaniem programu są zgłaszane w formie pisemnej⁹ do Rzecznika Funduszy Europejskich.

W przypadku otrzymania zgłoszenia podejrzenia o niezgodności projektów lub działań IZ, Rzecznik Funduszy Europejskich analizuje zgłoszenie, a następnie w celu ustalenia, czy prawo/wolność określone w KPP, pomimo deklaracji we wniosku o dofinansowanie nie są respektowane, zwraca się z prośbą do IZ o przedstawienie stosownych wyjaśnień. Po przeanalizowaniu zgłoszenia, Rzecznik Funduszy Europejskich przedstawia IZ wnioski z analizy.

W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, Rzecznik Funduszy Europejskich powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie, tj. zgłoszenia naruszenia np. do Rzecznika Praw Obywatelskich, Państwowej Inspekcji Pracy, Rzecznika Praw Pacjenta lub sądu.

⁶ Lub innej - jeśli wynika to ze szczególnych potrzeb komunikacyjnych zgłaszającego.

⁷ Dotyczy zgłoszeń przekazanych do właściwych organów przez IP i IW.

⁸ Lub innej - jeśli wynika to ze szczególnych potrzeb komunikacyjnych zgłaszającego.

⁹ Lub innej - jeśli wynika to ze szczególnych potrzeb komunikacyjnych zgłaszającego.

W przypadku naruszenia obowiązujących przepisów prawa, Rzecznik Funduszy Europejskich zawiadamia także właściwe organy ścigania.

Rzecznik Funduszy Europejskich informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji;

- 3) W przypadku przekazania przez KE zgłoszenia podejrzenia niezgodności projektów (operacji)/działań z KPP, które wpłynęło do KE, IZ/Rzecznik Funduszy Europejskich¹⁰ analizuje, czy dane zdarzenie może stanowić podejrzenie naruszenia KPP i ustala, czy posiada wszystkie niezbędne informacje do zbadania sprawy. W celu ustalenia, czy prawo/wolność określone w KPP, pomimo deklaracji we wniosku o dofinansowanie projektu, nie są respektowane, IZ/Rzecznik Funduszy Europejskich zwraca się z prośbą do IZ/IP/IW o przedstawienie stosownych wyjaśnień.

W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, Rzecznik Funduszy Europejskich powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie, tj. zgłoszenia naruszenia np. do Rzecznika Praw Obywatelskich, Państwowej Inspekcji Pracy, Rzecznika Praw Pacjenta lub sądu.

W przypadku naruszenia obowiązujących przepisów prawa, Rzecznik Funduszy Europejskich zawiadamia także właściwe organy ścigania.

Rzecznik Funduszy Europejskich informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji;

Zgłoszenia o podejrzeniu niezgodności projektu (operacji)/działań z KPP będą analizowane w terminie 2 miesięcy od ich wpływu do odpowiednich do ich weryfikacji służb. W uzasadnionych przypadkach, będzie istniała możliwość wydłużenia tego terminu, o czym podmiot/osoba składająca zgłoszenie będzie informowany.

Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027(FEPŻ)

W ramach Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (dalej: FEPŻ) procedura składania zgłoszeń w przypadku podejrzenia o niezgodności z KPP projektów (operacji) realizowanych przez IZ lub działań IZ związanych z wdrażaniem FEPŻ będzie zapewniona poprzez kierowanie zgłoszeń w formie pisemnej do Samodzielnego Stanowiska Pracy ds. Skarg i Wniosków w Departamencie Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej – komórki organizacyjnej, która zgodnie z regulaminem wewnętrznym odpowiada za udzielanie odpowiedzi i wyjaśnień na skargi, zgłoszenia, wnioski i listy od obywateli w sprawach z zakresu pomocy społecznej oraz dokonywanie okresowej analizy skarg, zgłoszeń i wniosków. Umieszczenie tej komórki poza strukturą IZ gwarantuje niezależność jej działań.

Procedura składania zgłoszeń dotyczących stosowania KPP zostanie uwzględniona w kluczowych dokumentach wdrożeniowych FEPŻ, w tym w Wytycznych MRiPS w poszczególnych podprogramach.

Fundusze Europejskie dla Rybactwa (FER)

Opracowana przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej ramowa procedura została przyjęta również w odniesieniu do programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa-

W celu zapewnienia w procesie realizacji programu FER poszanowania praw podstawowych oraz praw osób z niepełnosprawnościami, projektowana ustawa o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027 przewiduje wyznaczenie przez IZ Rzecznika programu FER (art. 8).

¹⁰ Rzecznik Funduszy Europejskich analizuje zgłoszenia podejrzenia o niezgodność projektów (operacji) realizowanych przez IZ lub działań IZ z KPP. W pozostałych przypadkach zgłoszenia analizuje IZ.

Do jego głównych zadań należeć będzie przyjmowanie i analizowanie zgłoszeń dotyczących utrudnień dotyczących ww. zakresu i proponowanie usprawnień, które mogłyby zostać wdrożone w ramach realizacji programu.

IZ wyznaczy Rzecznika programu spośród pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rybołówstwa, zapewniając, aby nie dochodziło do konfliktu interesów polegającego na tym, że rzecznik programu rozpatruje sprawy dotyczące czynności wykonywanych przez niego samego w ramach innych obowiązków służbowych.

Programy finansowane z FAMI, FBW i IZGW

Podejrzenia o niezgodności z KPP projektów lub działań realizowanych przez beneficjentów na podstawie umowy finansowej/porozumienia finansowego zgłaszane są do IP/IZ. Po otrzymaniu zgłoszenia, IP/IZ analizuje je i podejmuje czynności wyjaśniające. W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, IP/IZ powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie zgłoszenia. IP/IZ informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji.

Podejrzenia o niezgodności z KPP działań IP związanych z wdrażaniem programu są zgłaszane bezpośrednio do IZ. Po otrzymaniu zgłoszenia, IZ analizuje zdarzenie. IZ zwraca się z prośbą do IP o przedstawienie stosownych wyjaśnień, w uzasadnionych przypadkach wszczyna kontrolę w IP. W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, IZ powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie zgłoszenia. IZ informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji.

Podejrzenia o niezgodności z KPP działań IZ związanych z wdrażaniem programu są zgłaszane do Pełnomocnika Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do spraw Funduszy Europejskich na Migracje, Granice i Bezpieczeństwo. Pełnomocnik analizuje zgłoszenie, a następnie zwraca się do IZ o przedstawienie stosownych wyjaśnień i przedstawia wnioski z analizy. W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, Pełnomocnik powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie zgłoszenia. Pełnomocnik informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji.

W przypadku przekazania przez KE zgłoszenia podejrzenia niezgodności projektów/działań z KPP, które wpłynęło do KE, IZ lub Pełnomocnik Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do spraw Funduszy Europejskich na Migracje, Granice i Bezpieczeństwo (jeśli zgłoszenie dotyczy działań IZ) analizuje zdarzenie.

W celu ustalenia, czy prawo/wolność określone w KPP są respektowane, IZ/Pełnomocnik zwraca się z prośbą o przedstawienie stosownych wyjaśnień. W przypadku potwierdzenia naruszenia ww. artykułów KPP, IZ/Pełnomocnik powiadamia wnioskodawcę o dalszych możliwościach postępowania w sprawie zgłoszenia. Pełnomocnik informuje wnioskodawcę o możliwości złożenia skargi do właściwych organów/instytucji niezależnie od wyników przeprowadzonej przez siebie weryfikacji.

VIII. Informowanie KM o zgłoszeniach podejrzenia o niezgodności z KPP oraz o przypadkach niezgodności z KPP

Kryterium nr 2 warunku podstawowego dotyczącego stosowania KPP zostanie spełnione poprzez wprowadzenie do systemu realizacji każdego z programów współfinansowanych z funduszy unijnych, zasad raportowania Komitetowi Monitorującemu dany program o zgłoszeniach podejrzenia niezgodności interwencji wspieranej z funduszy unijnych z KPP. Stosowne zapisy znajdują się w m.in. w Wytycznych Ministra

Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczących powołania KM oraz w regulaminach Komitetów Monitorujących programy.

IZ jest zobowiązana do przygotowania zbiorczej informacji o zgłoszeniach podejrzenia niezgodności projektów (operacji) lub działań związanych z realizacją projektów/wdrażaniem programu z KPP, która co najmniej raz do roku jest przedstawiana na posiedzeniu KM. Zgodnie z przepisami rozporządzenia 2021/1060 sprawozdanie zawiera także informację dotyczącą przypadków niezgodności z KPP. Informacja ta powinna uwzględniać zarówno informacje:

- przekazane przez Komisję Europejską,
- zgłoszone do IP/IW
- zgłoszone do IZ, jak i do Rzecznika Funduszy Europejskich (z uwzględnieniem informacji pochodzącej od Rzecznika Praw Obywatelskich).

Komitet Monitorujący jest informowany o charakterze oraz liczbie zgłoszeń i przypadków niezgodności interwencji realizowanej w ramach programu z przepisami KPP, ich statusie oraz o tym, jakie działania zostały podjęte przez właściwe instytucje w związku z ich wystąpieniem, jakie podjęto działania naprawcze/prewencyjne w celu uniknięcia powtórzenia się takich sytuacji w przyszłości.

Zakres sprawozdania dla KM powinien obejmować następujące informacje:

- liczbę zgłoszeń/liczbę naruszeń;
- rodzaj podmiotów zgłaszających podejrzenia ;
- działania podjęte przez instytucje w ramach analizy złożonego zgłoszenia;
- działania naprawcze podjętych przez instytucje w przypadku wykrytych nieprawidłowości;
- wnioski wynikające z analizy zgłoszeń składanych w ramach programu.

Raporty przedkładane KM będą się opierały na analizie przypadków, zgłaszanych instytucjom zaangażowanym we wdrażanie programu (IZ/IP/IW), Rzecznikowi Funduszy Europejskich lub Komisji Europejskiej. Przy czym, o ile zgłoszenia będą mogły być kierowane do dowolnej instytucji, ich analiza będzie przeprowadzana zgodnie z podziałem zadań wskazanym w opisie procedury zgłaszania podejrzeń dotyczących niezgodności interwencji/działania z KPP.

W przypadku uzyskania przez Komitet Monitorujący informacji o powtarzających się naruszeniach istotnych z punktu widzenia programu, i mających związek z podejrzeniami o niezgodność projektów/operacji/działania z KPP, członkowie KM będą mogli:

- a) powołać grupę roboczą, która przeanalizuje zagadnienie. Efektem pracy grupy powinien być materiał obejmujący:
 - i. wyniki przeprowadzonej analizy,
 - ii. rekomendacje służące wykluczeniu powtarzalności zidentyfikowanych naruszeń,
 - iii. sposób oceny podjętych działań naprawczych.

Ponadto, opracowany materiał powinien być przedmiotem obrad Komitetu Monitorującego. Finalna wersja dokumentu, zostanie przekazana przez IZ do instytucji, u której stwierdzono naruszenie;

- b) zawnioskować do IZ o zlecenie ekspertyzy obszarów, w których mogło dojść do naruszeń. Wniosek o przeprowadzenie ekspertyzy powinien zawierać proponowany zakres;

- c) zawnioskować do IZ o przeprowadzenie specjalnych szkoleń informacyjnych/ świadomościowych dla instytucji/ beneficjentów/potencjalnych beneficjentów, związanych z przestrzeganiem KPP. Wniosek o przeprowadzenie szkolenia powinien zawierać proponowany zakres szkolenia;
- d) przekazać pod obrady Komitetu Monitorującego rekomendacje wypracowane w drodze konsultacji z reprezentowanymi środowiskami.

Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ)

Niniejsza procedura będzie stosowana odpowiednio w odniesieniu do Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027. Z uwagi na wyłączenie FEPŻ z obowiązku powoływania Komitetu Monitorującego, IZ będzie zobowiązana do przygotowywania zbiorczej informacji o zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów (operacji) lub działań związanych z realizacją projektów/wdrażaniem programu z KPP na posiedzeniach Zespołu Doradczego do spraw Wdrażania FEPŻ. Stosowne zapisy znajdują się m.in. w Wytycznych MRiPS oraz w regulaminie pracy Zespołu.

Fundusze Europejskie dla Rybactwa

Przewidziano, że Rzecznik programu będzie sporządzał w terminie do dnia 31 marca, roczny raport ze swojej działalności za poprzedni rok i przedkładał go IZ, która opublikuje go na stronie programu FER oraz przedstawi na posiedzeniu KM. Raport zawierał będzie zarówno informacje o złożonych zgłoszeniach o podejrzeniu niezgodności z KPP, jak i informacje o przypadkach nieprzestrzegania KPP.

Programy finansowane z FAMI, FBW i IZGW

Raporty przedkładane KM programów będą się opierały na analizie przypadków, zgłaszanych instytucjom zaangażowanym we wdrażanie tych programów oraz Pełnomocnikowi Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do spraw Funduszy Europejskich na Migracje, Granice i Bezpieczeństwo lub Komisji Europejskiej. Przy czym, o ile zgłoszenia będą mogły być kierowane do dowolnej instytucji, ich analiza będzie przeprowadzana zgodnie z podziałem zadań wskazanym w opisie procedury zgłaszania podejrzeń dotyczących niezgodności interwencji/działania z KPP.